

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Gökhan ATMACA

Doç. Dr. Ali KARATAŞ

TEFSİRE ADANMIŞ BİR ÖMÜR İSMAİL CERRAHOĞLU

Fecr Yayınları: 341

Tefsire Adanmış Bir Ömür
İsmail Cerrahoğlu

Editörler

Doç. Dr. Gökhan Atmaca | Doç. Dr. Ali Karataş

© FCR Yayın Reklam Bilgisayar San. ve Tic. Ltd. Şti.
(Sertifika No: 13178)

Kapak ve Mizanpaj
FCR

Baskı ve Cilt
Şafak Matbaacılık
İvedik O.S.B. Matbaacılar Sitesi 1515. Sk. No: 53
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0312. 229 57 84
(Sertifika No: 16104)

1. Baskı: Aralık 2019

ISBN
978-605-7570-50-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mh. Boyacılar Sk. No:14/1 Ulus-Altındağ/ANKARA
Tel: (0 312) 310 08 60 - Fax: (0 312) 311 47 89
web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Gökhan ATMACA

Doç. Dr. Ali KARATAŞ

TEFSİRE ADANMIŞ BİR ÖMÜR İSMAİL CERRAHOĞLU

Ankara 2019

YAZARLAR

Ahmet Nedim SERİNSU | Prof. Dr. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Ankara'da doğdu. Aslen Bileciklidir. Ankara Kurtuluş Lisesi'ni bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne girdi ve 1978 yılında mezun oldu. Aynı yıl dil öğrenimi için Suudi Arabistan'a gitti. Riyad (Kral Suud) Üniversitesi Arap Dili Enstitüsü'nde dil öğrenimi gördü. Ardından Muhammed b. Suud İslâm Üniversitesi Medine-i Münevvere Yüksek Lisans İslâm Daveti Enstitüsü'nde ikinci yüksek lisansını yaptı (1985). Aynı yıl yurda döndü. 1986 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde araştırma görevlisi olarak vazife aldı. AÜİF'nin akademik işbirliğiyle yürütülen Oş Devlet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde 1993-2003 yılları arasında öğretim üyeliği yaptı; 2006-2013 yılları arasında ve Kasım 2015'ten bu yana projenin koordinatörüdür. Hoca Ahmed Yesevi Üniversitesi'nde 2006-2007 yılları arasında lisansüstü dersler verdi, tez yönetti. 2002-2008 yılları arasında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekan Yardımcılığı görevinde bulundu. Halen aynı Fakülte'de Tefsir Anabilim Dalı'nda Profesör/öğretim üyesi ve AÇAUM (Ankara Üniversitesi Afrika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi) müdür yardımcısıdır.

Ahmet Nedim Serinsu'nun dört kitabı, kısmen uzaktan öğretim tekniklerinin uygulandığı *Tefsir Tarihi Atlası, Kuran ve Bağlam (Kur'an'ın Anlaşılmasında Esbâb-ı Nüzûl'ün Rolü- Sa'lebe Kısası- Tarihsellik ve Esbâb-ı Nüzûl), Kur'an Nedir?, Kimi Örnek Almalı -Hz. Peygamber ve Kur'an Ablâkı; Okurluk Üstüne -Nitelikli Okumaya Giriş-*dir. Serinsu'nun iki uzaktan öğretim projesinde editörlüğünü yaptığı kitaplar ise İslâm Dininin Temel Kaynakları (Anadolu Üniversitesi A.Ö.F. Ders Kitabı), *Arapça Dinî Klâsik Metinler ile Kur'an-ı Kerim I (Tevvid)* (Ankara Üniversitesi İLİTAM Programı Ders Kitabı)'dır. Serinsu ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nce yayımlanan *Dini Terimler Sözlüğü*'nde (Ankara 2009) editörlük ve yazarlık; TÜBA Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü Sosyal Bilimler (Ankara 2011)'de alan uzmanlığı yapmıştır. 2007 yılından bu yana yürütülen ve Eylül 2013'te yayımlanan İslamiyet-Hıristiyanlık Kavramları Sözlüğü projesinde çalışmıştır.

Ali KARATAŞ | Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Amasya'nın Gümüşhacıköy ilçesinde doğdu (1977). İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı (1994). On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu (1999). On yılı aşkın bir süre Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda öğretmen olarak görev yaptı. "Süleyman Ateş'in Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri ve Tasavvufî Yönü" isimli tezi ile Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nden yüksek lisans diploması aldı (2002). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Mâtürîdî'nin Te'vilâtü'l-Kur'an'ında Kur'an'ı Kur'an'la Tefsir" teziyle doktorasını tamamladı (2011). Bartın ve Pamukkale Üniversiteleri'nde çalıştı. Bu görevleri esnasında dekan yardımcılığı görevinde de bulundu. Kale Meslek Yüksekokulu müdürü olarak çalıştı. Şu an Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yapmaktadır. Karataş'ın Mart 2014'te "İmam Mâtürîdî'nin Kur'an Anlayışı ve Kur'an'ı Kur'an'la Te'vil Yöntemi" ve 2015'te "Tefsir Geleneğinde Rivayet" adlı kitapları yayımlandı. Alanıyla ilgili kitaplarda bölümler yazdı. Editörlüğünde yayınlanan kitapları bulunan Karataş'ın, uluslararası ve ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış makaleleri ve bildirileri bulunmaktadır. Tefsir Araştırmaları Dergisi'nin (TADER) editörlüğünü de yürüten Karataş, 04.04.2016 yılında doçent unvanını aldı. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Bayram DEMİRCİGİL | Dr. Öğr. Üyesi. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1972 yılında Bafra/Samsun'da doğdu. 1996'da Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1996-2012 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı taşra teşkilatında Kur'an Kursu Öğreticiliği, İmam Hatiplik ve İlçe Müftülüğü görevlerinde bulundu. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Arap Dili ve Belagatı Anabilim Dalı'nda okutman olarak göreve başladı. 2016 yılında "Hasan-ı Basri Kıraati ve Kur'an Tefsirine Katkısı" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. Halen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Cahit KARAALP | Dr. Öğr. Üyesi. Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

1980 yılında Mardin'in Gökçe köyünde dünyaya gelen yazar ilk ve orta öğrenimini burada yaptıktan sonra 1997 yılında Kızıltepe Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Bölümünden mezun oldu. Lisans eğitimini Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde 2002 yılında tamamlayan yazar aynı üniversitede 2007 yılında yüksek lisansını, 2017 yılında da doktorasını tamamladı. 2004-2014 yılları arasında İmam Hatip ve Din Hizmetleri Uzmanlığı görevlerinde bulunan yazar 2014 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde Tefsir Araştırma Görevlisi oldu ve halen aynı üniversitede Dr. Öğretim Üyesi olarak çalışmaktadır.

Celal KIRCA | Prof. Dr. Emekli Öğretim Üyesi

1945 yılında Giresun-Espiye/Cibril'de doğdu. İlk tahsilini Cibril İlkokulu'nda yaptı (1957). İstanbul İmam-Hatip Okulunu bitirdi (1960-1967). Aynı yıl İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'ne girdi ve 1971 yılında mezun oldu. 1969 yılında fark imtihanlarını vererek Pertevniyal Lisesi'ni bitirdi ve aynı yıl İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne kaydoldu. Öğrencilik yıllarında *Tohum*, *Tarla* dergilerinde çalıştı. Yüksek İslâm Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra Ordu Merkez Ortaokulu Din Bilgisi öğretmenliğine atandı (1971). Daha sonra Ordu İmam-Hatip Lisesi Meslek Dersleri öğretmenliğine tayin edildi (1973). Gölköy İmam-Hatip Lisesi Müdürlüğü görevinde bulundu (1976-1977). Açılan imtihanları kazanarak Kayseri Yüksek İslâm Enstitüsü'ne tefsir asistanı olarak atandı (1977). "İlmi Tefsir Hareketi" adlı tezini hazırladı ve anılan enstitüye öğretim üyesi olarak tayin edildi (1981). Sırasıyla 1985'de yardımcı doçent, 1988'de doçent, 1994'te profesör oldu. Araştırmalarda bulunmak üzere İngiltere'ye gitti. (1995) İki dönem dekan yardımcılığı (1994-2000), Üniversite Genel Sekreter Vekilliği (1999-2000) ve iki dönem de dekanlık görevinde bulundu (2000-2006). 2012 yılında da emekli oldu. Yayınlanmış 15 kitabı, birçok makale, tebliğ ve ansiklopedi maddeleri bulunmaktadır.

Gökhan ATMACA | Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1977 yılında Sivas'ta doğdu. 1995'te Sivas İmam Hatip Lisesi'ni bitirdi. 2001'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun olan Atmaca, 2003 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "İbn Âbidin'in Gabir Risalesinin Metin ve Muhteva Yönünden Tedkiki" adlı teziyle yüksek lisansını tamamladı. 2009 yılında, aynı enstitüde "Hz. Ömer'in Kur'an-ı Kerim Anlayışı ve Tefsir İlmine Katkıları" tezini sunarak doktora eğitimini tamamlayan Atmaca, sekiz yıl Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yaptı. 2011 yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak göreve başladı. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne intisap eden Atmaca, 2018 yılında doçent unvanını aldı. Halen aynı fakültede Tefsir Anabilim Dalında görevine devam eden Atmaca, Evli ve üç çocuk babasıdır.

Hasan YÜCEL | Dr. Araş. Görev. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1986 yılında Düzce’de doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Bolu’da tamamladı. 2009 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu. Aynı sene Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı’nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2012 yılında *Osmanlı Tefsir Gelenğinde Ta’lika Kültürü (Mu’idzâde Muhammed b. Abdul-Aziz el-Mer’âşî’nin (983/1575) Naklu’s-Sifâr’ı: Ta’lika alâ Mevâdii’l-Hilâf beynez’z-Zemahşeri ve’l-Beydâvi Adlı Eseri)* başlıklı teziyle yüksek lisans; 2018 yılında *Nabl Suresinin İçeriksel ve Biçimsel Analizi* adlı teziyle doktora derecesini aldı. 2016-2017 yılları arasında TÜBİTAK desteği ile Suudi Arabistan’ın Riyad şehrinde bulunan Kral Suud Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Kur’an İlimleri Kürsüsü’nde 15 ay misafir araştırmacı olarak bulundu. Halen Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı’nda doktor araştırma görevlisi olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Hatice CERRAHOĞLUTEBER | Dr. Öğr. Üyesi. Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1968 Yılında Ankara’da doğdu. Bahçelievler Deneme Lisesi’nden (1985) ve Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden (1990) mezun oldu. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde *“Kur’an-ı Kerim’de Akıl ve Kalp Kavramları ve Bunların Birbirleriyle Münasebetleri”* başlıklı teziyle yüksek lisansını (1993), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde *“Hûd b. Muhakkem el-Huvvâri’nin Tefsirinde Yorum Yöntemi”* başlıklı teziyle doktorasını (2004) tamamladı. Milli Eğitim Bakanlığında öğretmenlik yaptı. Halen Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Cerrahoğlu Teber, evli ve iki çocuk annesidir.

İsmail ÇALIŞKAN | Prof. Dr. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Erzurum’da doğdu (1965). Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi’nden mezun oldu (1989). 1990-1994 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı taşra teşkilatında çalıştı. 1992’de yüksek lisansını tamamladı. 1994 yılında Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi’nde tefsir dalında asistan oldu. 1998’de tefsir doktoru oldu. 2009-2011 yıllarında Kazakistan’daki Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi’nde bulundu. 2004 yılında doçent, 2009 yılında profesör oldu. 2013 yılına kadar Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde görev yaptı. 2013-2018 yılları arasında Ankara Yıldırım Beyazıt Ü. İslami İlimler Fakültesi’nde çalıştı. Mart 2018’den beri Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Tefsir alanında makaleler yayınladı, gazetelerde yazılar yazdı. Yayınlanmış kitapları şunlardır: Kur’an’da Din Kavramı; Siyasal Tefsirin Oluşum Süreci; Muhammed Esed’in Kur’an Mesajı Adlı Eseri’nin Tahlil ve Tenkidi; Muhammed Esed ve Düşünce Dünyası; Tefsir Usûlü; Hasan Basri Çantay; Tapsir Tarihi (Kazakça); Tapsir Edistemeleri (Kazakça); Kuran Karimdi Körkem Okv Kağıdaları (Tajvid) (Kazakça); 100 Emir 100 Sünnet 100 Edep (Türkçe-Kazakça-Rusça); Modernist Düşüncenin Şekillenışı -Şah Veliyyullah Dehlevi’nin Din Anlayışı ve Düşünce Yapısı (İngilizce’den çeviri); Tefsir Tarihi.

Muhammed Bahaeddin YÜKSEL | Dr. Öğr. Üyesi. Kayseri Ün. Develi İslami İlimler Fak.

1969 yılında Kayseri’nin Tomarza ilçesine bağlı Melikviran köyünde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise eğitimini Kayseri’de aldı. 1990’da Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde başladığı lisans eğitimini 1995 yılında Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde tamamladı. 1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı’nda başladığı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmen-

liğini 2016 yılı başına kadar devam ettirdi. 2007 yılında Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisansını, 2015 yılında ise aynı üniversiteden doktorasını tamamladı. 2016 yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi'de başladığı öğretim üyeliği görevine, 2019'dan sonra Kayseri Üniversitesi Develi İslami İlimler Fakültesi'nde devam etmektedir.

Murat KAYACAN | Doç. Dr. Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi

1969 yılında İstanbul'da doğdu. 1992 yılında Selçuk Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitede 1997 yılında Din Eğitimi Dalında "Kur'an'ın Hz. Peygamber'i Eğitmesi" konulu teziyle yüksek lisansını ve 2003 yılında da Tefsir Anabilim Dalı'nda "Kur'an'da Peygamberlere Karşı Tavırlar ve Sonuçları" teziyle doktorasını tamamladı ve 2017 yılında da doçentlik unvanı aldı. Çeşitli dergilerde makale ve çevirileri yayımlanan yazar, halen Tefsir Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir.

Mustafa ÖZTÜRK | Prof. Dr. Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1965'te Giresun'un Keşap ilçesine bağlı Kaşaltı köyünde doğdu. 1983'te Giresun İmam-Hatip-Lisesi'nden, 1987'de Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden mezun oldu. 1987-1999 yılları arasında İçel/Mersin ve Giresun'da öğretmen olarak görev yaptı. 1998'de On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda "Muvaffakuddin el-Kevâsi: Hayatı, Eserleri ve Tefsirdeki Metodu" isimli teziyle yüksek lisansını tamamladı. 1999'da On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne araştırma görevlisi olarak atandı. 2001'de On Dokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak göreve başladı. 2002'de On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda "Tefsirde Bâtınilik ve Bâtını Te'vil Geleneği" isimli teziyle doktorasını tamamladı ve bu çalışması Kitâbiyât Yayınları tarafından "Kur'an ve Aşırı Yorum" adıyla yayımlandı. 2003 yılında Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Tefsir Anabilim dalına yardımcı doçent olarak atandı. 2005'te "Kur'an'ın Mu'tezili Yorumu: Ebû Müslim el-İsfahânî Örneği" isimli çalışmasıyla doçent, 2011'de profesör oldu. Halen Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Tefsir Anabilim Dalı'nda öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir. Öztürk'ün uluslararası ve ulusal hakemli dergilerde yayımlanmış pek çok makalesinin yanı sıra bildirileri ve kitapları bulunmaktadır.

Mustafa ŞENTÜRK | Doç. Dr. Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

1974'te Edirne-Uzunköprü-Kurduköy'de doğdu. İlk, Orta ve Lise eğitimini Uzunköprü'de tamamladı. Uzunköprü İmam-Hatip Lisesi'nden 1992 yılında mezun oldu. Lisans eğitimini, 1992-1997 arasında İzmir DEÜ İlahiyat Fakültesi'nde aldı. DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Temel İslam Bilimleri Tefsir Anabilim Dalı'nda başladığı akademik çalışmalarını; 2002'de "Kur'an-ı Kerim'de Akıl Kavramı" adını taşıyan tezi ile yüksek lisansını, 2009'da da "İbn Atıyye ile Tabresi'nin Kur'an'a Yaklaşımları: Mukayeseli Bir Çalışma" adlı tezi ile doktorasını vererek tamamladı. 2017'de Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Bilim Dalı'nda Doçent oldu. 1998-2010 yılları arasında MEB kurumlarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni; 2010-2013 yılları arasında da Bayburt Üniversitesi Eğitim ve İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak görev yaptı. Halen Trakya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Evli ve üç çocuk babası olup Arapça ve İngilizce bilmektedir.

Sadık KILIÇ | Prof. Dr. Ordu Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi.

25/03/1953 tarihinde Ordu'da dünyaya gelmiş olan Sadık Kılıç, İlkokul (Güzel Ordu İlkokulu, 1965), Ortaokul (Merkez Ortaokulu, 1968) ve Lise (Ordu Lisesi, 1971) tahsillerini Ordu'da tamamladıktan sonra, 1972 yılında girmiş olduğu Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni 1977 yılında bitirmiştir. 31/08/1977 - 09/05/1978 yılları arasında Tutak İmam Hatip Lisesi'nde (Ağrı) öğretmenlik yaptı. 29/05/1978 yılında asistan olarak intisap ettiği Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Tefsir ve Hadis Bölümü Tefsir Bilim Dalında, "Kur'an'da Yeminler" ve "Kur'an'da Nifak Kavramı" (1979) konulu çalışmalarını doktora öncesi akademik çalışmasını; "Kur'an'da Günah Kavramı" (1982) başlıklı çalışmasıyla doktora tez çalışmasını tamamlamıştır. 1987 yılında Doçent ve 1993 yılında ise Profesör olmuştur. Halen Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde çalışan Kılıç, Fransızca ve Arapça bilmektedir. Evli olup beş çocuk babasıdır.

Sakin TAŞ | Araş. Görev. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1987 yılında Siirt'in Kurtalan ilçesinde dünyaya geldi. 2006 yılında açık öğretim lisesinden mezun oldu. Aynı yıl Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesine yerleşti ve dört yıllık lisans eğitimini tamamlayarak 2010 yılında mezun oldu. 2011 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimini 2015 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalında bitirdi. 2011-2012 eğitim-öğretim yılında Riyad 'ta dil eğitimi aldı. 2013 yılında Sakarya Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Araştırma görevlisi kadrosuna atandı. Şu an "Abkâm Ayetlerinde Hikmet [Razi (ö.606/1210) Örneği]" isimli doktora çalışmasına devam etmektedir. Evli ve bir kız çocuk babasıdır.

Soner AKSOY | Araş. Görev. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

1991 yılında Trabzon'un Araklı İlçesinde dünyaya geldi. İlkokulu köy okulunda, ortaokulu ilçeye bağlı beldede bitirdi. 2010 yılında Trabzon İmam Hatip Lisesi'nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne yerleşti ve beş yıllık lisans eğitimini tamamlayarak 2015 yılında mezun oldu. Lisans eğitimine paralel olarak beş yıl klasik medrese eğitimi aldı. 2015 yılında Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne Tefsir Araştırma Görevlisi olarak atandı. 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimini 2017 yılında bitirdi. 2017 yılında aynı fakültede doktora eğitimine başladı. 2018'de Sakarya Üniversitesi Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı Tefsir Araştırma görevlisi kadrosuna atandı. Şu an "İbbâr ve İnşâ Bağlamında Kur'an'ın Haber Üslubu" isimli doktora çalışmasına devam etmekte ve çalışmaları Tefsir, Dil, Belagat, Kur'an Üslubu ve Erken Dönem Tefsir Hareketleri konularına yoğunlaşmaktadır. Evli ve bir kız çocuk babasıdır.

Şamil AŞBAY | İmam- Hatip. Ankara Çankaya Müftülüğü

1991 yılında doğdu. 2009 yılında Balıkesir Anadolu İmam – Hatip Lisesinden mezun oldu. 2010 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı Ankara Müftülüğü bünyesinde imam-hatip olarak göreve başladı. 2014 yılında Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde lisans eğitimini, 2018 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalı'nda "Mukâtil b. Süleyman ve İsmail Hakkı Bursevî Tefsirlerinin Mukâyesesi (Abkâm Ayetleri Çerçevesinde)" adlı teziyle yüksek lisans eğitimini tamamladı. 2018 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tefsir Anabilim Dalı'nda başladığı doktora eğitimi devam etmektedir.

ÖN SÖZ

Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu 1929 senesinde Sakarya'nın Hendek ilçesinde ziraatla uğraşan mütedeyyin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Babaannesinin destekleriyle zorlu ilim yolculuğuna başlayan Cerrahoğlu 4 Haziran 1949'da kabul edilen kanunla kurulan ve 21.11.1949 tarihinde eğitim-öğretime başlayan Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nin ilk mezunlarından olmuştur. 1956 yılında araştırma görevlisi olarak akademik hayata adım atmıştır. Böylece Türkiye Cumhuriyeti tarihinde Tefsir Anabilim Dalı'nın ilk akademisyenlerinden olma şerefine nail olmuştur. Söz konusu görevini 1996 yılında emekli oluncaya kadar sürdürmüş, sonrasında da 10 yıl boyunca aynı fakültede yüksek lisans ve doktora derslerini vermeye devam etmiştir.

“Tefsire Adanmış Bir Ömür: İsmail Cerrahoğlu” isimli bu çalışma Türkiye’de uzun yıllar Tefsir Anabilim Dalı’nda görev yapmış olan ve söz konusu süreçte onlarca yayın yaparak ve yüzlerce lisans ve lisansüstü öğrenci yetiştirerek Türkiye ilim tarihine büyük katkılar vermiş olan İsmail Cerrahoğlu’nun hayatı ve ilmî kişiliğini okuyucuya sunmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede alanında uzman olan ve birbirinden kıymetli akademisyenlerin katkıları ile bu kitap meydana gelmiştir. Okuyucu bu kitapta Cerrahoğlu’nun hayatı ve ilmî kişiliğinin yanı sıra tefsir usulcülüğü ve tarihçiliği, tefsirde izlediği yöntemi ve müsteşriklere yönelttiği eleştirileri hakkında bilgi bulabilecektir. Ayrıca Cerrahoğlu ile teşriki mesaide bulunmuş olan arkadaşları ve öğrencilerinin mülahazalarına yer verilen çalışmamızda kendisiyle yapılan bir söyleşi de yer almaktadır. Elbette bu çalışma sırasında yazarlarımızın benzer bazı mülahazalara ya da bilgilere yazılarında yer verdiklerini ve bu yönüyle kitapta yer alan bölümlerde kısmi tekrarların olduğunu ifade etmemiz uygun olacaktır. Söz konusu tekrarların bir takım faydalarının olduğu –birbirini tamamlayıcı bilgiler ihtiva etmeleri gibi- göz önüne alınarak her bir yazarımızın emeğinin okuyucu ile buluşması esas kabulümüz olmuştur. Bu vesileyle çalışmanın ortaya çıkmasına katkı sunan bölüm yazarlarımıza ve Fecr Yayınlarına teşekkür eder, İsmail Cerrahoğlu hocamıza hayırlı ve sağlıklı ömürler dileriz.

Aralık 2019 - SAKARYA

Doç. Dr. Gökhan Atmaca / Doç. Dr. Ali Karataş

GİRİŞ

“Tefsir’e Adanmış Bir Ömür: İsmail Cerrahoğlu” İsimli Çalışmamızın Ete Kemiğe Bürünme Süreci Üzerine

Ali Karataş

Atalarımız, “selin gidip geriye kumun kaldığını” söylerken “bâki kalan kubbedeki hoş bir sadayı” kast ederler. Bu nedenledir ki Dr. Albert Schweitzer, “Kim bu dünyadan bir iz bırakmadan göçüp gitmişse yaşamamış demektir.” der.

Yetiştirdiği yüzlerce talebe, onlarca kitap ve makale ile bu “kubbede hoş bir sadâ” ve iz bırakan Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu’nu tanıtan bir kitap yayımlamak, talebeleri olarak bize düşen bir görevdi. Zira Tefsir Anabilim Dalında akademik kariyer yapan herkesin, kendisinden istifade ettiği, eserlerinden yaralandığı, ilmî kişiliğinden etkilendiği İsmail Cerrahoğlu Hocamıza, böylece vefa borcumuzu kısmen de olsa ödemiş olacaktık. Kısmen diyorum, bir kitapla ona olan vefa borcumuzu hakkıyla ödemiş olacağımızı düşünmüyorum. Biliyor ve inanıyorum ki o emeğinin karşılığını çok sevdiği Yüce Yaratıcısından bekliyor ama talebeleri olarak bize düşen görev, bilim insanları olarak bizleri yetiştirdiği ve yol gösterdiği için ona teşekkür etmek ve şükran duygularımızı sunmaktır. Bir de Ferit Kam’ın

“Sağlığında nice ehl-i hünerin,

Bir tutam tuz bile yoktur aşına,

Öldürüp evvel onu aşıktan,

Sonra bir türbe dikerler başına” diyerek hicvettiği duruma düşmemek, hayatta iken ona gereken değeri vermek.

TDK lüğatinde vefa, “Sevgi bağlılığı olarak” tanımlanır. Bu da ancak sevginin ve “dostluğun asaletine” sadık kalmakla mümkündür. Bu demektir ki bir kişiyi sadece sevmek yeterli değildir, ayrıca bu sevgiyi ona göstermek ve hissettirmek de gerekir. Bu insan olmanın ve insan kalmanın da bir gereğidir. Bu nedenle İsmail Hocamıza olan sevgimizin devam ettiğini ve onu unutmadığımızı gösterecek bir şey yapmalıydık.

Ben daha İlahiyat Fakültesi birinci sınıfta iken İsmail Hocayı Tefsir Usulü kitabını okuyarak tanıdım. Fakülteyi bitirdikten sonra ondan doktora dersi aldım. Böylece hocam oldu. Onun, bu derslerde akıcı ve anlaşılır konuşması ve meseleleri izah ederken zihinlere yerleştirici üslubunu hiç unutmam.

Akademisyenlik hayatımda, boşluk olduğunu düşündüğüm bir nokta vardı. Bu, Tefsir sahasına yönelik ilmi ve akademik bir derginin olmayışı idi. “Tefsir Araştırmaları Dergisi (TADER)” adı ile önemli bir boşluğu dolduracağını düşündüğümüz dergimiz 2017 yılında yayın hayatına başladığında bu dergide özel sayı olarak çeşitli konuların da ele alınmasına karar verdik. Bu hususu kendisi ile istişare ettiğimiz doktora tez danışmanım Prof. Dr. Ahmet Nedim Serinsu, TADER’in sayılardan birinin öncelikli olarak Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu üzerine olmasının uygun olacağına dair bir teklifte bulundu. İşte Sayın Serinsu hocamın bu önerisi bugün, bizim bu çalışmanın ete kemiğe bürünmesinde bir kıvılcım ve başlangıç oldu ve fakülte yıllarında eserleri ve doktorada dersleri ile kendisinden istifade ettiğimiz önemli ilmi bir kişilik olan İsmail Cerrahoğlu Hoca’ya bu eseri armağan etme imkânımız doğdu.

İsmail Cerrahoğlu Hoca’nın, araştırmaları ile ilahiyat fakültelerinde ilk Tefsir doktoru ve ilk Tefsir profesörü unvanını fazlası ile hak etmiş değerli bir ilim adamı olarak unutulmayacaklar arasına daha şimdiden girdiği muhakkak. Dolayısı ile gelecek nesillerin de kendisinden ve yaptığı çalışmalarından haberdar olması önem arz etmektedir. Bu bağlamda bizim “*Tefsir’e Adanmış Bir Ömür: İsmail Cerrahoğlu*” isimli değerli hocalarımız ile kaleme aldığımız bu çalışma üç açıdan önemlidir. Birincisi gelecek nesillerin kendisini ilme adayın bir bilim adamına talebeleri tarafından vefa gösterildiğini görmeleri ve böylece onları, ilme teşvik edici bir yönünün olmasıdır. İkincisi Türkiye’de Tefsir’in seyrinde önemli bir mimar olan Cerrahoğlu Hoca’nın çalışmalarının ve kendisinin biyografisinin bir kitapta toplanmasıdır. Üçüncüsü ise bu araştırmanın kendisine armağan edilmesi ile onun, yaptığı hizmetlerinin meyve verdiğini görmesidir.

Tefsir'e Adanmış Bir Ömür: İsmail Cerrahoğlu adlı bu kitabımız iki süreçte ortaya çıktı. İlk süreç TADER'in Nisan 2019 sayısında Hoca'nın çeşitli ilmi yönlerini ele alan makalelerin yayınlanmasıdır. Tabii ki bu sürecin ilk nüvesinde bu kitabın editörlüğünü beraber yaptığımız Gökhan Atmaca'nın ilk defa Cerrahoğlu ile ilgili bir makale yazmasının da etkisi büyük olmuştur. Onun makalesi sonraki çalışmalara temel teşkil etmiştir. Bu süreçte Celal Kırca, Cahit Karaalp, Murat Kayacan, Mustafa Şentürk, Sakin Taş ve Soner Aksoy değerli katkılarda bulundular. Onlar, katkılarını yayınlanan bu kitap için gözden geçirdiler ve önemli tashihler yaptılar. Cerrahoğlu Hocamızın kızı ve bir tefsir öğretim üyesi olan Hatice Cerrahoğlu Teber de TADER'in Ekim 2019 sayısı için yazdığı Cerrahoğlu biyografisini gözden geçirerek bu kitaba katkı verdi. Daha sonra İsmail Çalışkan, Muhammed Bahaeddin Yüksel ve Bayram Demircigil yine Cerrahoğlu Hoca'nın tefsir yönüne dair bazı konuları makalelerinde değerlendirdiler. Sadık Kılıç, Mustafa Öztürk ve Ahmet Nedim Serinsu Hoca'yı ve Hoca ile ilgili duygularını tarihe not düşmek için yazdılar. Hasan Yücel ve Şamil Aşbay, Mehmet Sait Hatipoğlu hocamız ile bir söyleşi yaparak onun dilinden Cerrahoğlu Hoca'yı bize anlattılar. Sonuç olarak *Tefsir'e Adanmış Bir Ömür: İsmail Cerrahoğlu* isimli kitabımız ete kemiğe bürünerek sizlerin okuması için yayınlanmış oldu. Bu çalışmamızın benzer çalışmaların ilki olduğunu burada ifade etmek isterim. Devamında Merhum Tayyip Okıç Hoca'dan ders alarak Tefsir'e yine büyük hizmetler yapmış olan Prof. Dr. Süleyman Ateş hoca ile ilgili araştırmanın Doç. Dr. Gökhan Atmaca ile birlikte planlanma aşamasında olduğunu da ayrıca belirtmenin faydalı olacağı kanaatindeyim.

Çalışmak kullardan, muvaffakiyet Allah'tandır.

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Giriş	13

İSMAİL CERRAHOĞLU'NUN HAYATI, İLMİ ŞAHSİYETİ ve ESERLERİ

Birinci Bölüm

Tefsir İlminin Çınarlarından Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu	23
Giriş	23
1. Hayatı ve İlmî Şahsiyeti	24
1.1. Üniversite Yılları	25
1.2. Asistanlık Dönemi	28
1.3. Doçentlik ve Profesörlük Dönemi	30
1.4. Emeklilik Dönemi	31
2. İlmî Çalışmaları	31
2.1. Telif Kitapları	33
2.2. Tahkikleri	34
2.3. Tercümelere	35
2.4. Makaleleri	35
2.5. Kitap Tanıtımları	39
2.6. Yönettiği Tezler	40
2.6.1. Yüksek Lisans Tezleri	41
2.6.2. Doktora Tezleri	42
3. İsmail Cerrahoğlu Hakkında Yapılan Çalışmalar	43
Sonuç	44

İkinci Bölüm

İsmail Cerrahoğlu'nun İlmî Çalışmaları	47
Giriş	47
1. Telif Kitapları	48
2. Tahkikleri	60
3. Tercümelere	61
4. Makaleleri	62
4.1. Müfessir-Tefsir Tanıtım ve Değerlendirmeleri	62
4.2. Kur'ân ve Kavram Çalışmaları	64
4.3. Şahıslar ve Tefsir Hareketleri Üzerine Yaptığı Çalışmalar	66
5. Diğer Makaleleri	67
Sonuç	69

İSMAİL CERRAHOĞLU'NUN TEFSİR YÖNÜ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Üçüncü Bölüm

İsmail Cerrahoğlu'na Göre Tefsir ve Müfessirin Meşruiyeti.....	77
Giriş.....	77
1. Kur'an'ın Anlaşılabilirliği.....	78
2. Tefsiri Gerektiren Sebepler.....	83
2.1. Akli Sebepler.....	83
2.2. Nakli Sebepler.....	88
3. İlk Müfessir Hz. Muhammed.....	90
3.1. Tebliğ Görevi.....	90
3.2. Tebyîn Görevi.....	91
4. Tefsirde İzlenilmesi Gereken Yol.....	93
4.1. Kur'an'ın Kur'an'la Tefsiri.....	97
4.2. Hz. Peygamber'in Tefsiri.....	99
4.3. Sahabe Tefsiri.....	103
Sonuç.....	107

Dördüncü Bölüm

İsmail Cerrahoğlu'nun Ulûmu'l-Kur'an'a Yaklaşımı.....	111
Giriş.....	111
1. Ulûmu'l-Kur'an'ı Ele Alışı.....	112
2. Başvurduğu Kaynaklar.....	120
2.1. Tefsirler.....	120
2.2. Ulûmu'l-Kur'an'a Dair Eserler.....	120
2.3. Tabakât, Tarih ve Siyer Eserleri.....	121
2.4. Hadis ve Ulûmu'l-Hadis Kaynakları.....	121
2.5. Diğer Eserler.....	121
Sonuç.....	121

Beşinci Bölüm

Cerrahoğlu ve Koçyiğit'in <i>Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri</i> Adlı Eser Üzerine ..	125
Giriş.....	125
1. <i>Kur'an-ı Kerim Meâl ve Tefsiri</i> Adlı Tefsirin Öne Çıkan Özellikleri.....	126
1.1. Sûre Girişlerinde Bilgi Verilmesi.....	127
1.2. Âyetler Arası Tenasübe ve Kur'an Üslubuna Dikkat Çekilmesi.....	127
1.3. Dilsel Tahlillere Yer Verilmesi.....	128
1.4. Nesh Konusundaki Tutum.....	128
1.5. Kavramlara Önem Verilmesi.....	129
1.6. İsrâiliyyâta Karşı Sergilenen Tavrı.....	131
1.7. Müfessirlere Muhalif Görüş Beyan Edilmesi.....	132
1.8. Tartışmalı Konulara Yer Verilmesi.....	134

1.9. Fıkhi Tartışmalara Değnilmesi.....	134
1.10. Meal Hatalarına Vurguda Bulunulması.....	135
1.11. Âyetlerden Mesaj Çıkarılması	136
2. <i>Kur'ân-ı Kerim Meâl ve Tefsiri</i> Adlı Tefsirde İzlenen Yöntem.....	136
2.1. Kur'ân'ın, Kur'ân ve Hadis/Sünnet ile Tefsiri.....	136
2.2. Müşkil Âyetlere Yaklaşım	138
2.3. Kıraat Farklılıklarını Zikretmek	139
2.4. Tarihi Bağlama Yer Vermek.....	140
2.5. Nüzul Sebeplerine Yaklaşımı.....	140
2.6. Rivâyetleri Sened ve Metin Tenkidine Tabi Tutmak.....	141
2.7. Bağlama ve Âyet Bütünlüğüne Dikkat Etmek	142
Sonuç	143

Altıncı Bölüm

İsmail Cerrahoğlu'nun Tefsir Tarihi Telakkisi Üzerine	151
Giriş	151
1. Kırk Yıllık İlim Yolculuğu	152
2. Cerrahoğlu'nun Tefsir Tarihi Telakkisinin Kısa Bir Kritiği	162
Sonuç	167

Yedinci Bölüm

İsmail Cerrahoğlu'nun Tâbiîn Dönemi Tefsiri ve İsrâiliyat Literatürüne Bakışının Analizi.....	171
Giriş	171
1. Tâbiîn Müfessirlerinin Tefsir İlmindeki Yeri ve Tefsir Yöntemleri.....	173
2. Tefsirde İsrâiliyat Konusunda Tâbiîn Müfessirlerinin Tutumu.....	176
2.1. Kâ'b el-Ahbâr (ö. 32/652-53 [?])	180
2.2. Vehb b. Münebbih (ö. 114/732)	182
2.3. Abdülmelik b. Abdülaziz b. Cüreyc (ö. 150/767).....	184
2.4. Tâbiîn Dönemi İsrâiliyat Örnekleri.....	184
3. Sahâbe Tefsiri ile Tâbiîn Tefsiri Karşılaştırması.....	186
Sonuç	188

Sekizinci Bölüm

İsmail Cerrahoğlu'nun Şarkiyât ve Müsteşriklere Yaklaşımları	191
Giriş	191
1. Cerrahoğlu'nun Şarkiyât'a ve Müsteşriklere Yaklaşımları.....	195
1.1. Cerrahoğlu'nun Müsteşriklere ve Eserlerine Yaptığı Atıflar.....	198
1.2. Cerrahoğlu'nun Müsteşriklere İtibar Ettiği Hususlar.....	202
1.3. Cerrahoğlu'nun Müsteşriklere Cevap Verdiği ve/ya Eleştiri Yönelttiği Hususlar	205
Sonuç	211

HOCALARIN DİLİNDEN İSMAİL CERRAHOĞLU

Dokuzuncu Bölüm

Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu: Bir İlmî Kişilik Portresi.....219

Onuncu Bölüm

Tefsirin Çağdaş Kurucu Babası: Güneş Yüzlü Hocam İsmail Cerrahoğlu.....229

Sunuş.....229

1. İlahiyat Fakültesinde Galaksiler ve Yıldızlar Galerisi230

2. İsmail Cerrahoğlu Hocaya Hasret Yıllar.....236

3. Güneşe Giden Yol: Mecburi Hizmet Kuramın Tutak/Ağrı İlçesine Çıkması, İmam Hatip Hocalığı.....237

4. Erzurum'da İsmail Cerrahoğlu Hocamı Ziyaret239

5. İsmail Cerrahoğlu Hocam Asistanlık Sınavımda Jüri Üyesi241

Nihayet.....243

Onbirinci Bölüm

Münzevi Hocamız Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu'na Hürmet ve Muhabbetle ...245

Onikinci Bölüm

İsmail Cerrahoğlu Hoca'yı Hayattayken Sevmek.....253

Sunuş.....253

1. Hayattayken Sevmek Ne Demek?.....254

2. Hayattayken Sevmek255

3. Anı-Vefa Kitabı ve Toplantısı Ne Demek?257

4. Bir Âlimi Hayattayken Sevmek259

Sonuç261

Onüçüncü Bölüm

Mehmet Sait Hatipoğlu'nun Dilinden İsmail Cerrahoğlu263

Giriş263

Söyleşi265

İSMAİL CERRAHOĞLU'NA ZİYARET ÜZERİNE

Ondördüncü Bölüm

Prof. Dr. İsmail Cerrahoğlu Hoca'ya Yaptığımız Ziyaretten İzlenimler275

Giriş275

1. Söyleşi.....277

2. İzlenimler.....282

Sonuç286

FOTOĞRAFLARLA İSMAİL CERRAHOĞLU

Fotoğraflar.....287